Homas
the spiritual way to success
K. Krishna Prasad Bhat
Website: http://homas.in
Email: homasonline@gmail.com
Mobil: 8000858858 /9940406777

अथान्नगोपालमन्त्रप्रसङ्गात् अन्नप्रदानपरमावहन्तीतर्पणमपि कल्पान्तरोक्तमत्र योग्यतावशाल्लिख्यते —

माहाचमस्यकहोळावृषी । त्रिष्टुबनुष्टुभौ छन्दसी । श्रीप्रदमहाविष्णुर्देवता । आवहन्ती वितन्वाना हृत् । कुर्वाणा चीरमात्मनः शिरः । वासाँसि मम गावश्च शिखा । अन्नपाने च सर्वदा कवचम् । ततो मे श्रियमावह नेत्रम् । लोमशां पशुभिस्सह स्वाहा अस्त्रम् ।। ध्यानम् —

अरुणकमलसंस्थं काञ्चनोद्दीप्तवर्णं
करधृतदरचक्रं पीतकौशेयवस्त्रम् ।
कनककलशरक्ताब्जोत्पलासक्तपाणिं
श्रियमपि च भुजाभ्यां बिभ्रतं नौमि विष्णुम् ।।

आवहन्ती वितन्वाना इत्यादि पशुभिस्सह स्वाहा । आमायन्तु ब्रह्मचारिण स्वाहा। विमायन्तु ब्रह्मचारिणस्स्वाहा । प्रमायन्तु ब्रह्मचारिणस्स्वाहा । दमायन्तु ब्रह्मचारिणस्स्वाहा । शमायन्तु ब्रह्मचारिणस्स्वाहा । यशो जनेसानि स्वाहा । श्रेयान् वस्यसोसानि स्वाहा ।। तन्त्वा भग इत्यादि,समा भग प्रविशेत्यादि, तस्मिन् सहस्रशाखे इत्यादि, यथापः प्रवतेत्यादि, प्रतिवेशो-सीत्यादि, एवमावहन्तीसूक्तमन्त्रः ।।

अथानेन तर्पणप्रकार उच्यते —

प्रथमं जलसमीपे गत्वा उपविश्य गुरुवन्दनादिकं कृत्वा, यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपः इत्यादृचा पादतलादारभ्य शिरःपर्यन्तं व्याप्य पुनः शरीरं मे विचर्षणं इत्यादृचा शिरआरभ्य पादपर्यन्तं व्याप्य, आवहन्त्या ऋचा च तथा व्याप्य, पुनरावहन्त्या अङ्गऋष्यादिकं विधाय ध्यात्वा, यश्छन्दसामित्यारभ्य आवहन्तीसूक्तं प्रतिवेशोसीत्यन्तं एकवारं जप्त्वा, पुनः यं रं वं इति जलं स्पृष्ट्वा जप्त्वा, शोषणदाहनप्लावनानि विधाय, पुनः यश्छन्दसामित्यृचा एकवारं सन्तर्प्य, तत्र जले सूर्यमण्डलादारभ्य जलपर्यन्तं राजतसोपानं संचिन्त्य, तस्य सर्वस्याधः पद्मं साष्टपत्रं च संचिन्त्य, तस्मिन्कमले शरीरं मे विचर्षणमित्यादिऋचा सूर्यमण्डलसोपानमार्गेण उदकाञ्जलिना आवाहयेत् । एवमावाह्य आवाहनादिमुद्राश्च प्रदर्श्य, तस्मिन् देवेपि पूर्ववदङ्गऋष्यादिकं विधाय ध्यात्वा अर्घ्यपाद्यादिकं दत्त्वा, मानसपूजां च गन्धादिभिः प्रदर्श्य (कृत्वा), पुनः स्वस्य पुरतः स्वर्णमयं घटं संचिन्त्य तस्मिन् सुरभिमुद्रया तर्पणद्रव्यं संचिन्तयेत् ॥

पायसं दधि भक्तं च क्षीरमाज्यं गुडं तथा ।
भक्तं च कदलीपक्वं पक्के च पुनमाम्रयोः ॥
मधु त्रिमधुरं चैव तर्पयेदमृतांभसा ।

एवमेकादशद्रव्याणि स्वर्णघटे संचिन्त्य, तैर्द्रव्यैरमृतमयजलेन तर्पयेत् । तत्र प्रथममावहन्ती वितन्वानेत्यृचा एकादशद्रव्येष्वेकैकेन द्रव्येणैकैकवारक्रमेण संतर्प्य, पुनः आमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा इत्यादिभिः यथापः प्रवता यन्ति इत्यन्तैरेकादशभिर्मन्त्रैः एकैकेन मन्त्रेण पायसाद्येकादशद्रव्यैः पूर्वतर्पितावशिष्टैः क्रमेण संतर्पयेत् ॥

तत्र तु यस्मिन् द्रव्ये वा फले वा अधिकवाञ्छा तेन द्रव्येण वा, तत्तत्फलवाचकेन तेन तेन मन्त्रेण वा बहुवारमावृत्त्या तर्पयेत् ॥

एवं सन्तर्प्य पुनर्गन्धपुष्पादीन्दत्वा मानसपूजां च कृत्वा तीर्थेनात्मानं संप्रोक्ष्य, पुनर्देवे लयाङ्ग ऋष्यादिकं कृत्वा, जलाञ्जलिना प्रतिवेशोसि

प्रमापाहीत्यनेन मन्त्रेण सूर्यमण्डले देवमुद्वासयेत् । पुनः स्वस्याप्यङ्गऋष्यादिकं विन्यसेत् । एवं नित्यशस्सन्तर्पिते अतीवान्न लाभो भवति । अयुतं जपेत्पुरश्चरणार्थम् ॥

अथ आवहन्तीतर्पणप्रसङ्गात् आवहन्तीहोमविधानमपि आकाशभैरव-कल्पोक्तप्रकारेण लिख्यते—

प्रथमं वैश्वदेवावसाने, पूर्वं तर्पणविधानोक्तप्रकारेण ऋष्याद्यङ्ग-न्यासादीन् कृत्वा, पुनः यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपः अदितेऽनुमन्यस्व, छन्दोभ्योऽध्यमृतात्संबभूव अनुमतेऽनुमन्यस्व, समेन्द्रो मेधया स्पृणोतु सरस्वतेनुमन्यस्व, अमृतस्य देवधारणो भूयासं देवसवितः प्रसुव, एवं परिषिच्य, पुनः शरीरं मे विचर्षणं स्वाहा, जिह्वा मे मधुमत्तमा स्वाहा, कर्णाभ्यां भूरि विश्रुवं स्वाहा, ब्रह्मणः कोशोऽसि मेधया पिहितः स्वाहा, इति उदुम्बरसमिद्धोमं कृत्वा, श्रुतं मे गोपाय इत्यञ्जलिपुटं कृत्वा, पुनः आवहन्ती वितन्वाना कुर्वाणा चीरमात्मनः वासाँसि मम गावश्च अन्नपाने च सर्वदा स्वाहा, पुनरावहन्तीत्यादि श्रियमावह स्वाहा पुनरपि आवहन्त्यादि पशुभिस्सह स्वाहा इति (एवं) चतुर्थपञ्चमषष्ठवाक्यान्ते (च) हविषा हुनेत् । पुनरेकवारं तूष्णीं जपेत् ॥

पुनरामायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा । (१) यशोजनेसानिस्वाहा । श्रेयान्वस्य-सोसानि स्वाहा । तन्त्वा भग प्रविशानि स्वाहा । समाभग प्रविश स्वाहा । तस्मिन् सहस्रशाखे । निभगाहं त्वयि मृजे स्वाहा । यथापः प्रवतेत्यादि सर्वतः स्वाहा । इति हविषा हुत्वा, पुनरपि आवहन्तीत्यादि धातरायन्तु सर्वतः स्वाहा इत्यन्तमुक्त्वा एकवारं हुनेत् । पुनरावहन्तीत्यादि सर्वतः स्वाहा इत्यन्तं तूष्णीं जप्त्वा प्रतिवेशोसीत्यनेन अञ्जलिबन्धनं कृत्वा, पुनः यश्छन्दसामित्या-दिना पूर्ववत् अदितेऽन्वमँस्थाः इति परिषिच्य होमं समापयेत् । एवं कृते अन्नसमृद्धिर्जायते ॥

अथ विद्यारण्यकृते वाञ्छाकल्पलतासंज्ञके पट्सहस्रग्रन्थे प्रोक्तप्रकारेण आवहन्तीहोमविधानं लिख्यते—

माहाचमस्यकहोळावृषी। त्रिष्टुबनुष्टुभौ छन्दसी। विष्टारपङ्क्तिः छन्दः। महाविराड् छन्दः। आवहन्ती अन्नप्रदायिनी महालक्ष्मीर्देवता। श्रीप्रदामहालक्ष्मी-चिक्लीत ऋषिः। बृहती छन्दः। आवहन्ती अन्नप्रदायिनी महालक्ष्मीः देवता। श्रीप्रदमहाविष्णुर्देवता। चिक्लीत ऋषिः। बृहती छन्दः। महा लक्ष्मीर्देवता। गृत्समद ऋषिः। त्रिष्टुप् छन्दः। इन्द्रो देवता। आनन्दनारद ऋषिः। अमृतविराट् छन्दः। त्रैलोक्यसंमोहन श्रीगोपालकृष्णो देवता। नारद ऋषिः। गायत्री छन्दः। अर्धाङ्गलक्ष्मी श्रीगोपालकृष्णो देवता। नारद ऋषिः। गायत्री छन्दः। श्रीकृष्णो देवता। आनन्दभैरव ऋषिः। देवीगायत्री छन्दः। श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी देवता। बदरिकाश्रमवासी श्रीनारायण-भगवान् ऋषिः। गायत्री छन्दः। परमात्मा श्रीकरविष्णुर्देवता। शं बीजम्। ईं शक्तिः। लं बीजम्। ह्रीं शक्तिः। ह्रीं बीजम्। स्वाहा शक्तिः। क ए ई ल ह्रीं इति बीजम्। हसकहलह्रीं इति शक्तिः। सकलह्रीं इति कीलकम्। मम निरतिशयसम्पदर्थे विनियोगः॥

आवहन्तीत्यादिवाक्यपट्केन पूर्वोक्तवत् पडङ्गानि कृत्वा, इन्द्रश्रेष्ठानि हृत्। द्रविणानि धेहि शिरः। चित्तिं दक्षस्य शिखा। सुभगत्वमस्मे कवचम् पोषं रयीणामरिष्टिं तनूनां नेत्रम्। स्वात्मानं वाचस्सुदिनत्वमह्नां अस्त्रम्॥

श्रां हृत्। श्रीं शिरः। इत्याद्यङ्गानि। क्लां हृत्। क्लीं शिरः इत्याद्यङ्गानि। प्रागष्टमपटलोक्तप्रकारेण श्रीविद्यया पडङ्गं च कुर्यात्॥ (ध्यानम्—)

अरुणनलिनसंस्थं काञ्चनोद्दीप्तवर्णं
करधृतदरचक्रं पीतकौशेयवस्त्रम्।
कनककलशरक्ताब्जोत्पलासक्तपाणिं
श्रियमपि च भुजाभ्यां बिभ्रतं नौमि विष्णुम्॥

एवं ध्यात्वा होममारभेत् । यश्छन्दसामृषभो विश्वरूपः— अदितेऽनुमन्यस्व । छन्दोभ्योऽध्यमृतात्संबभूव— अनुमतेऽनुमन्यस्व । स मेन्द्रो मेधया स्पृणोतु— सरस्वतेऽनुमन्यस्व । अमृतस्य देवधारणो भूयासं— देव सवितः प्रसुव, इति परिषिच्य, शरीरं मे विचर्षणं स्वाहा । जिह्वा मे मधुमत्तमा स्वाहा । कर्णाभ्यां भूरि विश्रुवं स्वाहा । ब्रह्मणः कोशोसि मेधया पिहितः स्वाहा इत्यौदुम्बरसमिचतुष्टयं हुत्वा, श्रुतं मे गोपाय इत्युपस्थाय, अथ वक्ष्यमाणद्रव्यहोमः ॥

श्रीं कांसोऽस्मि तां हिरण्यप्राकारामार्द्रां ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीम् । पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियं स्वाहा । श्रीं इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि । चित्तिं दक्षस्य सुभगत्वमस्मे । पोषं रयीणामरिष्टिं तनूनाम् । स्वात्मा(द्मा)नं वाचस्सुदिनत्वमह्नां स्वाहा । श्रींशृह्क्लृरीं स्वाहा । श्रींह्स्क्ल्रीं स्वाहा । श्रीं ह्रीं क्लीं कृष्णाय क ए ई ल ह्रीं आवहन्ती वितन्वाना । कुर्वाणा चीरमात्मनः स्वाहा । गोविन्दाय हसकहलह्रीं वासाँसि मम गावश्च । अन्नपाने च सर्वदा स्वाहा । गोपीजनवल्लभाय स्वाहा । सकलह्रीं ततो मे श्रियमावह स्वाहा । लोमशां पशुभिस्सह स्वाहों । श्रीं उत्तिष्ठ श्रीकर श्रियै स्वाहा ॥

गोपालक श्रीविद्या श्रीकराष्टाक्षरसहित आवहमन्त्रेण चतुर्धा विभज्य हुत्वा, पुनः कांसोस्मीत्यारभ्य उत्तिष्ठ श्रीकर श्रियै स्वाहा इत्यन्तमेकाहुतिं हुत्वा, पुनः आमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा । विमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा । प्रमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा । दमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा । शमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा । यशो जनेसानि स्वाहा । श्रेयान्वस्यसोसानि स्वाहा । तं त्वा भग प्रविशानि स्वाहा । समाभग प्रविश स्वाहा । तस्मिन् सहस्रशाखे । निभगाहं त्वयि मृजे स्वाहा । यथापः प्रवता यन्ति । यथा मासा अहर्जरम् । एवं मां ब्रह्मचारिणः । धातरायन्तु सर्वतः स्वाहा । ओं

श्रीं ब्रह्मकोशिनि मां रक्ष रक्ष हुंफट् स्वाहा इति हुत्वा, पुनरपि कांसोसीत्यारभ्य ब्रह्मकोशिनि मां रक्ष रक्ष हुंफट् स्वाहा इत्यन्तमेकाहुतिं कृत्वा, पुनः कांसोस्मीत्यारभ्य उत्तिष्ठ श्रीकर श्रियै स्वाहा इत्यन्तमुक्त्वा एकादशवारं हुनेत्। कांसोस्मीत्यारभ्य ब्रह्मकोशिनीमन्त्रान्तं सकृत् जप्त्वा, प्रतिवेशोसि प्रमा पाहि प्रमापद्यस्वेति अञ्जलिं कृत्वा, पुनरपि यः छन्दसामित्यादि प्रतिवेशोसीत्यन्तमेकाहुतिं कृत्वा, कांसोस्मीत्यादि उत्तिष्ठ श्रीकर श्रियै स्वाहा, इत्यन्तमेकाहुतिः। एवमेकादशवारं हुत्वा एकादशवारं जपेच। एवमष्टोत्तरशतं वा अष्टोत्तरसहस्रं वा जुहुयाज्जपेच ॥

अथ होमार्थमेकादशद्रव्याण्युच्यन्ते – पयः, पायसं, दधि, आज्यसिक्तं शर्करान्नं, अपूपं, मोदकं, मधु, मधुरत्रितयं, कदळी, आम्रफलं, पनसं च इत्येकादश द्रव्याणि। एतैस्सर्वैर्द्रव्यैर्वा आज्यसिक्तान्नेन वा प्रत्यहं जुहुयात्। एकादशद्रव्यैस्तु प्रत्यहं वा, संक्रान्तिषु वा, शुक्रवारे वा जुहुयात्। इत्थं होमविधिः ॥

अथावहन्तीजपविधिः –

पूर्ववत् ऋष्यादिकं कृत्वा ध्यात्वा, कांसोस्मितां हिरण्यप्राकारामार्द्रां ज्वलन्तीं तृप्तां तर्पयन्तीम्। पद्मे स्थितां पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियम्। इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेहि। चित्तिं दक्षस्य सुभगत्वमस्मे। पोषं रयीणामरिष्टिं तनूनाम्। स्वात्मा(द्मा)नं वाचस्सुदिनत्वमह्नाम्। श्रीं श् ह् क् ल् रीं श्रीं ह् स् क् ल् रीं श्रीं ह्रीं क्लीं कृष्णाय कएईलह्रीं, आवहन्ती वितन्वाना। कुर्वाणा चीरमात्मनः। गोविन्दाय हसकहल ह्रीं, वासाँसि मम गावश्च। अन्नपाने च सर्वदा, गोपीजनवल्लभाय स्वाहा। सकलह्रीं, ततो मे श्रियमावह। लोमशां पशुभिः सह स्वाहां, श्रीं उत्तिष्ठ श्रीकर श्रियै स्वाहा। इति मूलमन्त्रं सकृज्जप्त्वा, यः छन्दसामित्यादि प्रतिवेशोसीत्यन्तं पूर्वोक्तहोम-विधानोक्तप्रकारेण सकृत् जप्त्वा, कांसोस्मीत्यारभ्य उत्तिष्ठ श्रीकर श्रियै

स्वाहा इत्यन्तमुक्त्वा, तदन्ते आमायन्तु ब्रह्मचारिणः स्वाहा, पुनरपि कांसोस्मीत्यारभ्य श्रीकरमन्त्रान्ते विमायंतु ब्रह्मचारिणः स्वाहा इत्येवंप्रकारेण प्रतिमन्त्रं पूर्वोक्तब्रह्मकोशमन्त्रपर्यन्तं संयोज्य जपेत् । लयाङ्गं कृत्वा प्रतिवेशोसीत्यनेन उपसंहरेत् । इति जपविधिः समाप्तः ॥

अथान्नगोपालादिमन्त्रप्रसङ्गात् अन्नप्रददधिवामनमन्त्रोपि मन्त्रदेवताप्रकाशिकोक्तप्रकारेण लिख्यते—

चन्द्र ऋषिः । विराट् छन्दः । दधिवामनो देवता । ओं बीजम् । स्वाहा शक्तिः । इष्टार्थे विनियोगः । ओं हृत् । नमः शिरः । विष्णवे शिखा । सुरपतये कवचम् । महाबलाय नेत्राभ्याम् । स्वाहा अस्त्रम् । ओं नमो विष्णवे सुरपतये महाबलाय स्वाहा इति मन्त्रः । अन्नप्रदोयं मन्त्रः । अस्य न्यासविधिः— षडङ्गान्यङ्गुळीष्वपि विन्यस्य मूलेन व्यापकं कृत्वा, मूलमन्त्राक्षराणि शिरोललाटनेत्रद्वयकर्णद्वयोष्ठद्वयतालुकण्ठबाहुहृदयोदरनाभिगुह्योरुजङ्घापादेषु विन्यस्य ऋष्यादीन्विधाय ध्यायेत् ॥

मुक्तागौरं नवमणिलसद्भूषणं चन्द्रसंस्थं
भृङ्गाकारैरळकनिकरैश्शोभिवक्त्रारविन्दम् ।
हस्ताब्जाभ्यां कनककलशं शुद्धतोयाभिपूर्णं
दध्यन्नाढ्यं कनकचषकं धारयन्तं भजामः ॥

चतुर्लक्षजपः । आज्याक्तैस्तिलैर्दशांशं पुरश्चरणाहोमः । दध्यन्नेन वा ॥

अथ पूजा—

पञ्चदशपटले प्रोक्तचन्द्रपीठे समावाह्य वामनमूर्तिं समर्चयेत् । अङ्गैः प्रथमावृतिः । पूषायै० सुमनसायै० प्रीत्यै० तुष्ट्यै० पुष्ट्यै० धृत्यै० धृत्यै० सौम्यायै० मरीचिन्यै० अंशुमालिन्यै० तिष्ठायै० उद्गतायै० लक्ष्म्यै० इच्छायै० संपूर्णायै० मण्डलायै० १६ इत्याभिः शुभ्रवर्णाम्बरभूषणाभयवरकराभिः